

Definicje

Co to jest pożar?

Pożarem nazywamy każdy przypadek niekontrolowanego procesu spalania materiałów palnych.

Co to jest inne miejscowe zagrożenie?

Innym miejscowym zagrożeniem nazywamy każde zjawisko nie będące pożarem lub klęską żywiołową, w wyniku którego może dojść do zagrożenia życia ludzkiego lub strat w mieniu.

Co kryje się pod określeniem „kategoria zagrożenia ludzi ZL”?

Kategoria zagrożenia ludzi jest umownym pojęciem określającym stopień niebezpieczeństwa pod względem użytkowania lub możliwości ewakuacji ludzi przebywających w budynkach mieszkalnych, budynkach zamieszkania zbiorowego oraz budynkach użyteczności publicznej. Wyróżnia się pięć kategorii zagrożenia ludzi określanych symbolami od ZL I do ZL V. Szczegółowy podział na wymienione kategorie określa § 209 ust. 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (DzU nr 75, poz. 690 ze zm.).

Zgodnie z tym podziałem do poszczególnych kategorii ZL zalicza się następujące budynki lub ich odrębne strefy pożarowe:

do ZL I – te, które zawierają pomieszczenia przeznaczone do jednoczesnego przebywania ponad 50 osób niebędących ich stałymi użytkownikami, a nie przeznaczone przede wszystkim do użytku ludzi o ograniczonej zdolności poruszania się;

do ZL II – przeznaczone przede wszystkim do użytku ludzi o ograniczonej zdolności poruszania się, takie jak: żłobki, przedszkola, szpitale, domy starców, hospicja itp.;

do ZL III – użyteczności publicznej niekwalifikowane do kategorii ZL I i ZL II;

do ZL IV – mieszkalne jedno i wielorodzinne;

do ZL V – zamieszkania zbiorowego niekwalifikowane do kategorii ZL I i ZL II.

Co to są strefy pożarowe?

Strefę pożarową stanowi budynek lub jego część oddzielona od innych budynków lub innych części budynku elementami oddzielenia pożarowego (ściany, stropy i drzwi o określonych klasach nośności, szczelności i izolacyjności ogniowej) bądź pasami wolnego terenu o szerokości nie mniejszej niż określone przepisami budowlanymi dopuszczalne odległości od innych budynków.

Czym charakteryzują się drzwi pożarowe?

Drzwiami pożarowymi nazywamy specjalne, automatycznie zamykane lub zasuwane po wywołaniu alarmu pożarowego drzwi, których zadaniem jest powstrzymanie rozprzestrzeniania się ognia przez założony dla ich konstrukcji, określony w minutach czas. Podstawową cechą, jaką powinny się charakteryzować drzwi pożarowe, jest zachowanie ich pełnej sprawności technicznej, a więc szczelności oraz możliwości wielokrotnego ręcznego otwierania i automatycznego zamykania mimo nawet znacznego wzrostu temperatury. Drzwi pożarowe mogą być wykonane w postaci pełnych stalowych lub drewnianych skrzydeł, mogą też mieć całkowicie szklaną, „lekką” z wyglądu konstrukcję. Wszystkie drzwi przeciwpożarowe muszą posiadać stosowny atest.

Co to jest obciążenie ogniowe?

Obciążenie ogniowe (Q) jest to określona w megadżulach (MJ) średnia wartość cieplna wszystkich materiałów palnych zgromadzonych na 1 metrze kwadratowym budynku lub

wydzielonych w nim poszczególnych stref pożarowych. Zasady, według których oblicza się wartość obciążenia ogniowego, określa Polska Norma PN-70/B-02852 pt.: „Ochrona przeciwpożarowa w budownictwie. Obliczanie obciążenia ogniowego oraz wyznaczanie względnego czasu trwania pożaru”. Jednostką obciążenia ogniowego jest 1 MJ/m².

Jak klasyfikujemy budynki pod względem wysokości?

Zgodnie z § 8 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (DzU nr 75, poz. 690 ze zm.) wyróżnia się cztery kategorie wysokości budynków.

Będą to budynki:

niskie (N) – do 12 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalne o wysokości do 4 kondygnacji nadziemnych włącznie,

średniowysokie (SW) – od 12 m do 25 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalne o wysokości ponad 4 do 9 kondygnacji nadziemnych włącznie,

wysokie (W) – od 25 m do 55 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalne o wysokości ponad 9 do 18 kondygnacji nadziemnych włącznie,

wysokościowe (WW) – powyżej 55 m nad poziomem terenu.

Wysokość określanego budynku lub jego części, służącą do oznaczenia maksymalnego, pionowego wymiaru budynku, liczy się od poziomu terenu przy najniższym położonym wejściu do budynku do górnej krawędzi ściany zewnętrznej, gzymsu lub attyki bądź jako wymiar liczony od poziomu terenu do najwyższej położonej krawędzi dachu (kalenicy) lub punktu zbiegu połączeń dachowych.

Co to są obiekty użyteczności publicznej?

Obiektami użyteczności publicznej są wszystkie budynki lub ich części stanowiące odrębne strefy pożarowe przeznaczone dla administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, kultu religijnego, oświaty i szkolnictwa wyższego, nauki, opieki zdrowotnej, takie jak: przychodnie zdrowia i szpitale, opieki społecznej i socjalnej (domy dziennego pobytu emeryta, żłobki), obsługi bankowej, pocztowej, telekomunikacyjnej, handlu, usług, sportu, turystyki, obsługi pasażerskiej we wszystkich rodzajach transportu oraz pozostałe budynki biurowe i socjalne.

Co to są obiekty zamieszkania zbiorowego?

Obiektami zamieszkania zbiorowego są wszystkie budynki przeznaczone do okresowego zamieszkania w nich ludzi przebywających poza stałym miejscem pobytu, a więc: hotele, motele, pensjonaty, domy wczasowe, sanatoria, schroniska turystyczne, schroniska socjalne, internaty, domy studenckie, budynki koszarowe, budynki zakwaterowania na terenie zakładów karnych, aresztów, domów poprawczych i schronisk dla nieletnich oraz domy dziecka, domy rencistów i domy zakonne.

Co to są stałe urządzenia gaśnicze?

Przez pojęcie stałe urządzenia gaśnicze rozumiemy instalacje i inne zamontowane na stałe w obiekcie urządzenia, które w przypadku powstania pożaru są w stanie natychmiast podać na jego ognisko środek gaśniczy. Stałymi urządzeniami gaśniczymi są: wodne lub pianowe instalacje tryskaczowe oraz instalacje wypełniające chronioną strefę dwutlenkiem węgla, gazem obojętnym, takim jak: azot czy argon lub gazowym środkiem o właściwościach antykatalitycznych (inhibicyjnych). Stałe urządzenia gaśnicze mogą być uruchamiane samoczynnie na skutek wzrostu temperatury, automatycznie przez impuls z instalacji wykrywającej pożar lub ręcznie, np. przez otwarcie zaworów.

Co to są systemy sygnalizacji pożarowej?

Systemami sygnalizacji pożarowej nazywamy zespół urządzeń służących do samoczynnego wykrywania i przekazywania informacji o pożarze. Podstawą działania systemu są rozmieszczone w poszczególnych pomieszczeniach tzw. czujki pożarowe, czyli urządzenia reagujące na obecność dymu, wzrost temperatury lub pojawienie się płomieni w nadzorowanym obszarze. Sygnał z czujki przekazywany jest następnie do centrali, która alarmuje sygnałem pracownika ochrony. W nowszych, bardziej rozbudowanych systemach, centrala identyfikuje wzbudzoną czujkę z numerem konkretnego pomieszczenia (lub jego części), drukuje informację o alarmie na papierowej taśmie lub nawet rysuje rzut kondygnacji obiektu z zaznaczonym alarmowanym pomieszczeniem. Uzupełnieniem czujek są rozmieszczane na drogach komunikacji ogólnej przyciski pożarowe (ręczne ostrzegacze pożarowe zwane w skrócie ROP).

Systemy sygnalizacji pożarowej mogą też automatycznie np. drogą radiową powiadamiać o pożarze najbliższą jednostkę Ratowniczo-Gaśniczą Państwowej Straży Pożarnej (w tym przypadku sposób połączenia sygnalizacji należy uzgodnić z właściwym miejscowo komendantem PSP) lub sterować innymi urządzeniami, np. drzwiami pożarowymi, instalacją oddymiającą, dźwiękowym systemem ostrzegawczym itp.

Co to jest dźwiękowy system ostrzegawczy?

Dźwiękowy system ostrzegawczy jest to wzbudzone sygnałem z systemu sygnalizacji pożarowej automatyczne urządzenie umożliwiające bez udziału człowieka rozgłaszanie sygnałów ostrzegawczych i komunikatów głosowych dla potrzeb bezpieczeństwa osób przebywających w obiekcie. Stosowanie takich urządzeń wymagane jest m.in. w dużych obiektach handlowych i widowiskowych, teatrach, kinach, dworcach, większych hotelach, sanatoriach i szpitalach. Szczegółowy wykaz obiektów, w których wymagane jest stosowanie takich urządzeń, określa § 25 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138).

Co to jest przeciwpożarowa instalacja wodociągowa?

Przeciwpożarowa instalacja wodociągowa stanowi wydzieloną gałąź instalacji wodociągowej w budynkach, charakteryzującą się parametrami określonymi w rozdziale 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138). Celem instalacji jest doprowadzenie wody do zainstalowanych wewnątrz budynku punktów poboru zwanych wewnętrznymi hydrantami pożarowymi. Instalacja powinna mieć zapewnione minimum 2-godzinne zasilanie i zapewniać w najbardziej niekorzystnie ze względu na wysokość i opory hydrauliczne położonym punkcie poboru wody minimalne ciśnienie 0,2 MPa przy minimalnej wydajności 2,5 dm³/s dla hydrantów i zaworów o średnicy zasilania 52 mm i 1 dm³/s dla hydrantów o średnicy zasilania 25 mm.

Jak powinny być oznakowane hydranty pożarowe?

Miejsca lokalizacji wewnętrznych hydrantów pożarowych, a także same szafki hydrantowe należy oznakowywać tablicą wyobrażającą umieszczoną na czerwonym tle białą, nawiniętą na szpulę wąż. Znak ten musi być zgodny ze wzorem określonym w Polskiej Normie PN-92-N-01256/01 pt. „Znaki bezpieczeństwa, ochrona przeciwpożarowa”. Podczas oznakowywania szafek należy uważać, aby hydrantów wewnętrznych nie pomylić z zaworami tzw. suchych pionów wodnych, czyli wewnętrznej instalacji, którą napełnienia się wodą z zewnętrznego źródła, np. ze zbiornika samochodu strażackiego dopiero w

momencie trwania akcji gaśniczej. W odróżnieniu od hydrantów wewnętrznych, rozmieszczone na terenie zakładu pracy poza budynkami hydranty zewnętrzne oznakowujemy innym symbolem. Wzór tego znaku (czarna, umieszczona między szerokimi czerwonymi pasami duża litera H na białym tle) określa Polska Norma PN-N-01256-4 pt. „Znaki bezpieczeństwa, techniczne środki przeciwpożarowe”.

Jakie budynki powinny być wyposażane w przeciwpożarową instalację wodociągową?

W przeciwpożarową instalację wodociągową powinny być wyposażone wszystkie budynki wysokie i wysokościenne, budynki o powierzchni ponad 200 m² składające się z więcej niż jednej kondygnacji kwalifikowane do kategorii zagrożenia ludzi ZL I, ZL II i ZL V, budynki kategorii ZL III średniowysokie i niskie o powierzchni większej niż 1000 m², budynki produkcyjne i magazynowe o powierzchni 200 m² i obciążeniu ogniowym ponad 500 MJ/m², garaże wielokondygnacyjne i jednokondygnacyjne na ponad 10 stanowisk postojowych.

Czy istnieje przepis mówiący o tym, jak prawidłowo wytyczyć i oznakować drogi służące do ewakuacji ludzi w budynku?

Prawidłowe wytyczenie dróg ewakuacyjnych jest tylko z pozoru sprawą prostą. Oprócz wymogów nałożonych § 236 – 257 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (DzU nr 75, poz. 690), podczas ich wyznaczania należy dokładnie obliczyć liczbę osób przewidywanych do ewakuacji nie tylko z poszczególnych kondygnacji obiektu, ale również z ich części. Liczba ta pozwoli na takie rozprowadzenie strumieniami ludzi, które da optymalne obciążenie masą ludzką poszczególnych klatek schodowych (każda z nich może np. posiadać inną przepustowość) i wyjść.

Kolejnym problemem jest właściwe oznakowanie dróg ewakuacyjnych. Generalną regułą jest stosowanie poszczególnych wymienionych w Polskiej Normie PN-92 N-01256/02 pt. „Znaki Bezpieczeństwa. Ewakuacja” znaków ściśle z ich przeznaczeniem oraz takie ich rozmieszczanie, aby z każdego miejsca drogi widoczny był co najmniej kolejny jeden znak. Szczegóły dotyczące prawidłowego rozmieszczania znaków ewakuacyjnych określa natomiast Polska Norma PN-N-01256-5. Do oznakowywania dróg ewakuacyjnych używać można też znaków podświetlanych lub czołowej powierzchni lamp stanowiących oświetlenie ewakuacyjne. W każdym przypadku wzory znaków powinny być zgodne z wymienioną wyżej normą, a ich zasilanie odpowiadać parametrom Polskiej Normy PN-88/E-08501 pt.: „Urządzenia elektryczne. Tablice i znaki bezpieczeństwa”. Wszystkie znaki ewakuacyjne (zarówno fotoluminescencyjne, jak i podświetlane) muszą posiadać aktualny certyfikat wydany przez Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwpożarowej.

Co to jest oświetlenie bezpieczeństwa i ewakuacji?

Oświetlenie bezpieczeństwa i ewakuacji jest rodzajem oświetlenia awaryjnego załączającego się samoczynnie w przypadku zaniku napięcia w elektrycznej sieci zasilającej. Oświetlenie to należy stosować w budynkach, w których nagły nawet krótkotrwały zanik oświetlenia podstawowego może spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, poważne zagrożenie środowiska lub znaczne straty materialne. Czas działania oświetlenia bezpieczeństwa powinien być dostosowany do warunków występujących w pomieszczeniu i wynosić nie mniej niż 1 godzinę.

Oświetlenie ewakuacyjne należy stosować:

w pomieszczeniach:

– widowni kin, teatrów i filharmonii oraz innych sal widowiskowych,

- audytoriów, sal konferencyjnych, lokali rozrywkowych oraz sal sportowych przeznaczonych dla ponad 200 osób,
- wystawowych w muzeach,
- o powierzchni ponad 1000 m² w garażach oświetlonych wyłącznie światłem sztucznym,
- o powierzchni ponad 2000 m² w budynkach użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego,
- na drogach ewakuacyjnych:
 - z pomieszczeń wymienionych powyżej,
 - oświetlonych wyłącznie światłem sztucznym,
 - w szpitalach i innych budynkach przeznaczonych przede wszystkim do pobytu ludzi o ograniczonej zdolności poruszania się,
 - w wysokich i wysokościowych budynkach użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego.

W odróżnieniu od oświetlenia bezpieczeństwa, oświetlenie ewakuacyjne powinno działać przez co najmniej 2 godziny od zaniku oświetlenia podstawowego. Szczegółowe parametry oświetlenia bezpieczeństwa i ewakuacji określa Polska Norma PN-IEC 60364-5-56:1999 pt.: „Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych. Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego. Instalacje bezpieczeństwa”.

Co to jest dźwig pożarowy?

Dźwig dla potrzeb ekip ratowniczych nazywany potocznie dźwigiem pożarowym, jest to dźwig osobowy, który w odróżnieniu od standardowych urządzeń tego typu musi spełniać specjalne, bardzo rygorystyczne parametry techniczne określone w paragrafach 253–255 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (DzU nr 75, poz. 690). W odróżnieniu od dawniejszych przepisów obecnie nie jest wymagany nałożony poprzednio 1-minutowy parametr maksymalnego czasu przejazdu kabiny między dwoma krańcowymi przystankami.

Co to jest Instrukcja Bezpieczeństwa Pożarowego?

Instrukcja Bezpieczeństwa Pożarowego jest specjalnym opracowywanym indywidualnie na potrzeby konkretnego obiektu dokumentem, w którym właściciel zarządca lub użytkownik zakładu produkcyjnego, magazynowego, obiektu użyteczności publicznej, obiektu zamieszkania zbiorowego oraz innego mogącego pełnić podobną funkcję lub jego części stanowiącej oddzielną strefę pożarową zobowiązany jest szczegółowo określić obowiązujące w nim zasady ochrony przeciwpożarowej. Opracowanie tego dokumentu najlepiej powierzyć jest doświadczonemu specjalście i po zatwierdzeniu go przez właściciela (administratora) wprowadzić w życie odpowiednim stosownym zarządzeniem wewnętrznym.

Co powinna zawierać Instrukcja Bezpieczeństwa Pożarowego?

Wytyczne określające, jakie niezbędne elementy zawierać musi instrukcja, zawarte są w § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138).

Zgodnie z tym przepisem, w instrukcji powinny zostać określone warunki ochrony przeciwpożarowej, wynikające z przeznaczenia obiektu (warunki te określone są z reguły w dokumentacji budowlanej obiektu), sposobu użytkowania, prowadzonych w nim procesów technologicznych i ich warunków technicznych – w tym zagrożenia wybuchem, sposoby poddawania przeglądom technicznym i czynnościom konserwacyjnym stosowanych w

obiekcie urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic, sposoby postępowania na wypadek pożaru i innego zagrożenia, sposoby wykonywania prac niebezpiecznych pod względem pożarowym (jeżeli takie prace są przewidywane), sposoby praktycznego sprawdzania organizacji i warunków ewakuacji ludzi (ćwiczeń ewakuacyjnych) oraz sposoby zaznajamiania użytkowników obiektu z treścią przedmiotowej instrukcji oraz z przepisami przeciwpożarowymi.

Jakie obiekty powinny posiadać opracowaną Instrukcję Bezpieczeństwa Pożarowego?

Zgodnie z dokonaną w lipcu 2003 r. nowelizacją przepisów znacznie ograniczono obiekty, dla których istnieje obowiązek posiadania Instrukcji Bezpieczeństwa Pożarowego. Obecnie instrukcje wymagane są jedynie w obiektach lub ich strefach stanowiących oddzielną strefę pożarową przeznaczonych do wykonywania funkcji użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego, produkcyjnych, magazynowych o kubaturze ponad 1000 m³, inwentarskich o kubaturze ponad 1500 m³ oraz obiektów innych niż budynki (np. place składowe, targowiska, zamknięte tereny rekreacyjne, stadiony, kąpieliska itp.) o powierzchni ponad 1000 m². Ponadto obowiązkiem posiadania Instrukcji Bezpieczeństwa Pożarowego objęte są wszystkie inne niż wymienione wyżej obiekty, jeżeli występuje w nich strefa lub pomieszczenie zagrożone wybuchem.

Czy Instrukcja Bezpieczeństwa Pożarowego opracowana dla konkretnego obiektu podlega okresowej weryfikacji?

Tak, zgodnie z § 6 ust. 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138) Instrukcja Bezpieczeństwa Pożarowego powinna być poddawana okresowej aktualizacji co najmniej raz na dwa lata, a także po takich zmianach sposobu użytkowania obiektu lub procesu technologicznego, które wpływają na zmianę jego warunków ochrony przeciwpożarowej. Jednocześnie wszystkie dotychczasowe (tzn. opracowane na podstawie innych przepisów niż cytowane wyżej rozporządzenie MSWiA) Instrukcje Bezpieczeństwa Pożarowego i przeciwpożarowe Instrukcje Technologiczno-Ruchowe powinny być najpóźniej do 25 stycznia 2004 r. dostosowane do nowych wytycznych lub opracowane na nowo.

Przepisy przeciwpożarowe

Gdzie można znaleźć przepisy z zakresu ochrony przeciwpożarowej i bezpieczeństwa pożarowego?

Wszystkie przepisy z tej dziedziny mają charakter jawny i są publikowane w Dziennikach Ustaw RP. Niemniej jednak, z uwagi na ciągłe zmiany w obowiązującym prawie, pierwotne teksty tych przepisów stosunkowo szybko stają się nieaktualne. Dlatego najbardziej miarodajnym źródłem są cyklicznie aktualizowane, specjalistyczne elektroniczne programy prawnicze zawierające jednolite (wraz z bieżącymi zmianami) teksty wszystkich aktów prawnych publikowanych w Dzienniku Ustaw i resortowych Dziennikach Urzędowych. Elektroniczne zbiory i katalogi przepisów mają dodatkową zaletę w postaci aktywnych odnośników pozwalających błyskawicznie wyszukiwać i przechodzić do przepisów wykonawczych wydanych na podstawie przeglądane aktu prawnego.

Jak nazywa się podstawowy akt prawny regulujący sprawę ochrony i bezpieczeństwa przeciwpożarowego w Polsce?

Aktem tym jest ustawa z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, której jednolity tekst został opublikowany w numerze 147 Dziennika Ustaw RP z 2002 r. pod poz. 1229 (aktualnie w tekście tym wprowadzono zmianę – DzU z 2003 r. nr 52, poz. 452).

Uzupełnieniem jej jest ustawa z 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (DzU z 2002 r. nr 147, poz. 1230 ze zm.)

Jakie są najważniejsze akty wykonawcze do ustaw regulujących zagadnienia ochrony i bezpieczeństwa przeciwpożarowego?

Nie można dokonać w sposób jednoznaczny podziału przepisów wykonawczych na ważniejsze i mniej ważne, gdyż część z nich odnosi się jedynie do ściśle określonych branż, zakładów lub obiektów. Niemniej jednak podstawowymi aktami wykonawczymi są: rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138), rozporządzenie Rady Ministrów z 4 lipca 1992 r. w sprawie zakresu i trybu korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym (DzU nr 54, poz. 259) oraz rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych (DzU nr 121, poz. 1139).

Czy istnieje przepis zabraniający palenia papierosów i innych wyrobów tytoniowych w miejscach zagrożonych możliwością wybuchu pożaru?

Tak, sprawy te reguluje § 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138), który zabrania używania otwartego ognia oraz palenia tytoniu, oraz stosowania innych czynników mogących zainicjować zapłon w strefie zagrożenia wybuchem, w miejscach występowania materiałów niebezpiecznych pożarowo i w innych miejscach, gdzie występują materiały palne, określonych i oznakowanych zgodnie z Polską Normą przez właściciela lub administratora obiektu. Niezależnie od tego ustawa z 29 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (DzU nr 121, poz. 770 ze zm.) w art. 5 wprowadza zakaz palenia tytoniu w placówkach oświatowych i placówkach służby zdrowia, a w zakładach pracy i obiektach użyteczności publicznej dopuszcza palenie wyrobów tytoniowych jedynie w specjalnie wyznaczonych i przystosowanych do tego celu pomieszczeniach (palarniach).

Czy wszystkie obiekty powinny być wyposażone w gaśnice, a jeżeli tak to w jakie i w jaką ich liczbę?

Każdy budynek użyteczności publicznej, budynek produkcyjny, magazynowy, inwentarski oraz plac składowy powinien być wyposażony w gaśnice przenośne, spełniające wymagania Polskich Norm będących odpowiednikami norm europejskich (EN) dotyczących gaśnic lub w gaśnice przewoźne zwane dotąd agregatami gaśniczymi. Zgodnie z § 28 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138) liczba gaśnic zależy od kategorii podziału budynku ze względu na jego przeznaczenie oraz powierzchni i obciążenia ogniowego, czyli wartości cieplnej średniej ilości materiałów palnych zgromadzonych na 1 m² powierzchni. Nowością jest wprowadzona w 2003 r. „jednostka masy środka gaśniczego 2 kg (lub 3 dm³) zawartego w gaśnicach”, która to jednostka zastąpiła używane dotychczas pojęcie „ilości sztuk gaśnic”. Oznacza to, że obecnie podstawą obliczenia nie jest ilość sztuk gaśnic, ale masa (lub objętość) zawartego w nich środka gaśniczego zgromadzonego na chronionej powierzchni, mierzona w wyżej wymienionych jednostkach. Natomiast sama liczba gaśnic uzależniona jest obecnie jedynie od warunków dostępu do nich, przede wszystkim maksymalnej drogi dojścia do sprzętu.

Tak więc zgodnie z przepisami omawiana wyżej „jedna jednostka środka gaśniczego” powinna przypadać (z wyjątkiem przypadków określonych w przepisach szczególnych) na każde 100 m² powierzchni strefy pożarowej niechronionej stałym urządzeniem gaśniczym w budynku (lub jego części) zakwalifikowanym do kategorii zagrożenia ludzi ZL I, ZL II, ZL III i ZL V, w budynku produkcyjnym i magazynowym o gęstości obciążenia ogniowego ponad 500 MJ/m² oraz w budynkach, w których znajdują się pomieszczenia zagrożone wybuchem. W pozostałych nie wymienionych wyżej budynkach „jedna jednostka” powinna przypaść na każde 300 m² chronionej strefy.

Gaśnicami, które spełniają wspomniane wyżej wymagania Polskich Norm, są wszystkie posiadające aktualny, wystawiony przez Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwożarowej (CNBOP), certyfikat zgodności. Certyfikaty takie przyznawane są obecnie krajowym i importowanym gaśnicom proszkowym o zawartości środka gaśniczego powyżej 2 kg, gaśnicom płynowym (pianowym) oraz śniegowym o masie środka gaśniczego 5 kg. Jako gaśnice nie mogą być traktowane różne podobne urządzenia reklamowane przez producentów, np. jako „idealne do gaszenia sprzętu komputerowego”, nazywane przez nich najczęściej „urządzeniami gaśniczymi”. Posiadanie tych urządzeń nie zwalnia właściciela lub użytkownika obiektu od zakupu właściwej określonej w przepisach gaśnicy. Od kilku lat nie są już dopuszczone do użytku bardzo popularne przed laty gaśnice pianowe GWPY, tzw. zbijakowe, gaśnice halonowe oraz malowane na srebrno małe gaśnice śniegowe o masie środka gaśniczego 1,5 kg. Niebawem podobny los spotka także wszystkie starszego typu uruchamiane pokrętkiem, srebrnego koloru gaśnice śniegowe, którym od kilku lat nie może być już przedłużana przez Urząd Dozoru Technicznego wymagana przepisami legalizacja butli.

Z obowiązku wyposażania w gaśnice wyłączone są budynki kwalifikowane do kategorii zagrożenia ludzi ZL IV, to znaczy budynki mieszkalne jedno- i wielorodzinne.

W jaki sposób należy rozmieszczać w obiekcie gaśnice?

Przy rozmieszczaniu gaśnic w budynku należy stosować następujące zasady. Gaśnice powinny być rozmieszczane w miejscach łatwo dostępnych i widocznych, np. przy wejściach do budynków, na korytarzach, klatkach schodowych, przy wyjściach z pomieszczeń na zewnątrz itp. Gaśnice należy rozmieszczać w miejscach nienarażających ich na uszkodzenie mechaniczne oraz działanie źródeł ciepła (piece, grzejniki, miejsca silnie nasłonecznione). W obiektach wielokondygnacyjnych – jeśli pozwalają na to warunki techniczne – gaśnice należy umieszczać w tych samych miejscach na każdej kondygnacji. Miejsce, w którym znajdują się gaśnice (oraz inny sprzęt służący do walki z ogniem), powinno być oznakowane zgodnie z obowiązującą Polską Normą PN-92-N -011256/01 pt. „Znaki bezpieczeństwa ochrony przeciwpożarowej”. Ponadto do sprzętu powinien być zapewniony dostęp o szerokości co najmniej 1 metra, a odległość dojścia do najbliższej gaśnicy nie powinna być większa niż 30 metrów.

Jak często należy dokonywać przeglądów i konserwacji sprzętu i urządzeń służących do poprawy bezpieczeństwa pożarowego w obiekcie?

Zgodnie z § 3 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138) urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice powinny być poddawane przeglądom technicznym i czynnościom konserwacyjnym zgodnie z zasadami określonymi w Polskich Normach dotyczących urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic, w odnośnej dokumentacji technicznej oraz instrukcjach obsługi. Przeglądy te

powinny być przeprowadzane w okresach i w sposób zgodny z instrukcją ustaloną przez producenta, nie rzadziej jednak niż raz w roku. Obowiązkowym przeglądom podlegają zatem (oczywiście gdy występują w obiekcie): gaśnice przenośne i przewoźne, stałe i półstałe instalacje gaśnicze, urządzenia i elementy wchodzące w skład systemów sygnalizacji pożarowej oraz dźwiękowych systemów ostrzegawczych umożliwiających rozgłaszanie sygnałów ostrzegawczych i komunikatów głosowych dla potrzeb bezpieczeństwa, instalacje i elementy oświetlenia ewakuacyjnego, urządzenia oddymiające lub zapobiegające rozprzestrzenianiu się dymu, drzwi i bramy przeciwpożarowe oraz urządzenia nimi sterujące, oraz hydranty wewnętrzne i związane z nimi elementy instalacji. Ponadto raz na 5 lat węże, stanowiące wyposażenie hydrantów wewnętrznych, powinny być poddane próbie ciśnieniowej na maksymalne ciśnienie robocze. Szczegóły badań określa Polska Norma dotycząca konserwacji hydrantów wewnętrznych.

Mimo że przepisy dopuszczają dokonywanie konserwacji i przeglądów gaśnic raz w roku, praktyka pokazuje, że większość producentów użytkowanych w Polsce gaśnic nakazuje poddawanie ich przeglądom konserwacyjnym raz na sześć miesięcy lub nawet częściej, jeżeli gaśnica trzymana jest w warunkach dużej wilgotności, w atmosferze agresywnych chemicznie par itp. W większości typów gaśnic regułą jest również raz na 5 lat konieczność wymiany znajdującego się w nich środka gaśniczego. Ponadto raz na 5 lat zbiorniki ciśnieniowe gaśnic o objętości większej niż 5 dm³ (w zbiorniki takie wyposażone są np. gaśnice proszkowe o masie środka gaśniczego 6 kg i większym) powinny być poddawane badaniom i legalizacji przez Urząd Dozoru Technicznego. Wyjątkiem są gaśnice śniegowe, w których termin ważności wynosić może nawet 10 lat, a datę ważności ostatniego badania UDT odczytać można z cechy wybitej bezpośrednio na górnej części butli.

Niezależnie od obowiązujących okresowych przeglądów, poddaniu czynnościom konserwacyjnym wymagają też gaśnice wyposażone w manometr, kiedy jego strzałka znajduje się poniżej zaznaczonego na zielono obszaru skali oraz gaśnice, które były w jakikolwiek sposób uruchamiane – nawet „na próbę” lub w które wbito zbijak, uruchomiono dźwignię lub odkręcono umieszczony na zewnątrz zawór wyzwalający gazowy środek napędzający. Konserwacji należy też poddać gaśnice, w których zerwano plombę umieszczone przez producenta lub konserwatora na dźwigni uruchamiającej, na zaworze butli lub na zaworze bezpieczeństwa, gaśnice, które mają ślady uszkodzenia mechanicznego (skrzywiony zawór, rozbity manometr, przecięty lub przedziurawiony wąż, brak pokrętła na zaworze, ogniska korozji itp.) oraz nie posiadają czytelnej kontrolki z terminem ważności badań.

Czy osoby zajmujące się konserwacją sprzętu przeciwpożarowego powinny posiadać specjalne uprawnienia?

Wprawdzie nie ma przepisów, które stanowiłyby o tym, że osoby wykonujące konserwację gaśnic i innych urządzeń przeciwpożarowych powinny mieć specjalne uprawnienia (wyjątkiem są konserwatorzy przeciwpożarowych czujek izotopowych), w dobrze jednak pojętym interesie właściciela obiektu czynności te powinno powierzać się firmom mającym autoryzację producenta. Właściwa konserwacja, a tym bardziej remont sprzętu, wymaga posiadania specjalistycznego oprzyrządowania, dostępu do oryginalnych, nowych części zamiennych oraz właściwych, służących do napełnienia gaśnic środków chemicznych. Powierzenie zatem konserwacji gaśnic i innych urządzeń przeciwpożarowych przypadkowym firmom lub osobom spowodować może szybką zamianę tych przedmiotów w

bezużyteczne atrapy, co automatycznie powoduje naruszenie art. 4 ust. 2 i 2a ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (DzU z 2002 r. nr 147, poz. 1229 ze zm.).

WAŻNE

Każdy przegląd, konserwacja, naprawa lub remont sprzętu przeciwpożarowego powinien być potwierdzony odpowiednim, podpisanym czytelnie przez konserwatora protokołem. To samo dotyczy gaśnic i hydrantów przeciwpożarowych, przy czym sama gaśnica lub hydrant powinny otrzymać indywidualną cechę aktualizacji – tzw. kontrolkę (najczęściej jest to nalepka z nazwą firmy, nazwiskiem i podpisem konserwatora oraz datą wykonania i datą ważności przeglądu).

Zasady zapobiegania pożarom

Na czym ogólnie polega zapobieganie pożarom?

Zapobieganie pożarom polega na przestrzeganiu podstawowych nakazów i zakazów określonych w obowiązujących przepisach przeciwpożarowych. Ich konsekwencją na szczeblu zakładu pracy powinno być opracowanie wewnętrznych aktów prawnych i wdrożenie takich zachowań pracowników, które w swoim efekcie pozwolą wyeliminować lub znacznie zredukować wszelkie sytuacje, w wyniku których może powstać pożar.

Jakie są najczęściej spotykane przyczyny pożarów?

Najczęściej spotykanymi przyczynami pożarów jest ludzka nieostrożność, nierzadko granicząca z bezmyślnością. Objawia się ona drastycznym lekceważeniem podstawowych zasad bezpieczeństwa oraz świadomym łamaniem przepisów przeciwpożarowych. Szczególnie powszechne jest nieprzestrzeganie zakazu palenia tytoniu w miejscach niedozwolonych, niewłaściwe zabezpieczenie prac określanych jako niebezpieczne pożarowo oraz lekceważenie zagrożeń związanych z używaniem cieczy palnych. Drugą pod względem częstotliwości przyczyną występowania pożarów są wady i nieprawidłowa eksploatacja urządzeń elektrycznych, objawiająca się nadmiernym obciążaniem obwodów zasilających, eksploataowaniem urządzeń niesprawnych technicznie, zwłaszcza z uszkodzonymi kablami i wtykami zasilającymi oraz używanie elektrycznych, przenośnych urządzeń grzewczych w sposób niezgodny z przeznaczeniem i określonymi przez producenta zasadami użytkowania.

Czy istnieją szczególne przepisy odnośnie do posługiwania się urządzeniami zasilanymi gazem płynnym z butli?

Płynny gaz, który tak naprawdę jest mieszaniną dwóch odrębnych gazów (propanu i butanu), stał się w ostatnich latach niezwykle popularnym źródłem energii cieplnej, używany też jest jako paliwo do napędzania pojazdów mechanicznych i wózków widłowych. Gaz ten charakteryzuje się dobrymi parametrami energetycznymi, czystością spalania oraz łatwością konfekcjonowania i przechowywania go w stanie skroplonym. Zarówno propan, jak i butan są jednak gazami cięższymi od powietrza, o stosunkowo niskiej granicy wybuchowości (od ok. 2 do 10% obj.), co w przypadku nieszczelności butli lub instalacji stwarza pewnego rodzaju zagrożenia. Aby ich uniknąć, nie należy przechowywać butli oraz używać urządzeń zasilanych gazem płynnym w pomieszczeniach zlokalizowanych poniżej poziomu gruntu, w kotłowniach, hydroforniach i węzłach cieplnych lub w pomieszczeniach mających niewentylowane zagłębienia w podłodze lub w których umieszczono pod posadzką kanały kablowe, studzienki itp. (nierozwiązana jest niestety kwestia garażowania pojazdów zasilanych gazem płynnym w podziemnych parkingach i garażach). Z podobnych względów zabronione jest napełnianie butli gazem płynnym na stacjach paliw, stacjach gazu płynnego i w innych obiektach nieprzeznaczonych do tego celu. Od stycznia 2000 r. nie wolno jest

również napełniać gazem płynnym butli pomalowanych na kolor czerwony i żółty. Szczegółowe zasady posługiwania się butlami z gazem płynnym zawiera rozporządzenie Ministra Gospodarki z 6 września 1999 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy magazynowaniu, napełnianiu i rozprowadzaniu gazów płynnych (DzU nr 75, poz. 846 ze zm.) oraz § 4 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138).

Czy przenośne urządzenia ogrzewcze, takie jak: piecyki elektryczne, termodmuchawy, gazowe ogrzewacze katalityczne itp. są bezpieczne pod względem pożarowym? Są całkowicie bezpieczne, pod warunkiem że stosowane są zgodnie z zaleceniami producenta oraz z zachowaniem podstawowych zasad bezpieczeństwa, takich jak: ich pełna sprawność, właściwe parametry i stan techniczny zasilających je instalacji, instalacji wentylacyjnej oraz zachowania niezbędnej odległości od materiałów palnych. Dodatkowym zalecanym środkiem ostrożności jest eksploataowanie ich wyłącznie pod stałym nadzorem osób dorosłych.

Jakie czynności mogące spowodować pożar zabronione są na obszarach leśnych i na terenach bezpośrednio do nich przyległych?

W lasach i na terenach śródleśnych, na obszarze łąk, torfowisk i wrzosowisk, jak również w odległości do 100 m od granicy lasów zabronione jest palenie tytoniu, z wyjątkiem miejsc na drogach utwardzonych i miejsc wyznaczonych do pobytu ludzi oraz rozniecanie ognia poza miejscami wyznaczonymi do tego celu przez właściciela lub zarządcę lasu. Przepisy dotyczące rozniecania ognia nie obowiązują podczas wykonywania czynności związanych z gospodarką leśną oraz prowadzeniem na obszarach leśnych robót budowlanych. Niezależnie od tego, w okresie szczególnego wzrostu zagrożeniem pożarowym spowodowanym np. suszą, może zostać wprowadzony całkowity zakaz wjazdu jakichkolwiek pojazdów oraz wstępu ludzi na obszary leśne.

Postępowanie w przypadku zauważenia pożaru lub innego zagrożenia

Elementarna wiedza z zakresu bezpieczeństwa pożarowego często może okazać się wiedzą na miarę życia. Skąd taką wiedzę można czerpać?

Podstawowym źródłem wiedzy z tej dziedziny powinny być szkolenia. Zagadnienia związane z bezpieczeństwem pożarowym powinny stanowić element instruktażu ogólnego oraz szkolenia podstawowego z zakresu bhp – zgodnie z treścią ramowych programów stanowiących załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 28 maja 1996 r. w sprawie szczegółowych zasad szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (DzU nr 62, poz. 285). Podobnie art. 4 ust. 1 pkt 4a ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (DzU z 2002 r. nr 147, poz. 1229 ze zm.) zobowiązuje właścicieli, zarządców lub użytkowników budynków obiektów i terenów do zapoznania swoich pracowników z obowiązującymi przepisami przeciwpożarowymi. Niedawno nowe rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138) rozszerzyło ten przepis o obowiązek zapoznawania pracowników z treścią Instrukcji Bezpieczeństwa Pożarowego oraz prowadzenie co najmniej raz na dwa lata obowiązkowych ćwiczeń ewakuacyjnych.

Co należy zrobić w przypadku zauważenia pożaru lub innej sytuacji mogącej w swych skutkach spowodować zagrożenie dla ludzi lub mienia?

W przypadku zauważenia pożaru, jego objawów lub stwierdzenia innej, zagrażającej bezpieczeństwu sytuacji należy niezwłocznie powiadomić o zagrożeniu ludzi mogących znaleźć się w jego strefie oraz powiadomić o tym jednostkę ochrony przeciwpożarowej lub policję. O zdarzeniu należy też powiadomić właściciela lub administratora obiektu lub terenu, na którym to zdarzenie ma miejsce. W przypadku gdy przewidywany rozwój wydarzeń może spowodować bezpośrednie niebezpieczeństwo dla ludzi, należy zarządzić ich ewakuację z zagrożonego obszaru. Działania te należy podjąć jeszcze przed przybyciem straży pożarnej i innych zawodowych służb ratowniczych.

Powszechnie znany numer telefonu do straży pożarnej brzmi 998. Czy jest on już zastąpiony przez bardziej popularny na świecie numer 112?

Numer telefonu 998 jest w dalszym ciągu aktualny i jeżeli nawet w przyszłości zostanie zastąpiony innym, będzie z pewnością w dalszym ciągu funkcjonował jako numer alternatywny. Połączenie z tym numerem jest bezpłatne i można je realizować z telefonów stacjonarnych i komórkowych. Zarówno z jednych, jak i z drugich połączenie wybieramy bez żadnego numeru poprzedzającego, takiego jak kierunek bądź prefiks. System automatycznie łączy nas z najbliższym terenowo stanowiskiem kierowania Państwowej Straży Pożarnej. Uruchomiony niedawno drugi ogólnopolski numer alarmowy 112, z reguły odbierany jest w stanowiskach dowodzenia policji i stamtąd w razie potrzeby rozmowa może być przekierowana do dyżurnego odpowiedniej służby ratowniczej.

Co zrobić, gdy w sytuacji zauważenia zagrożenia zapomnimy numeru alarmowego do straży pożarnej i innych służb ratowniczych?

Zdarza się, że człowiek będący pod wpływem silnego stresu traci zdolność racjonalnego myślenia, może też więc zapomnieć numer telefonu do straży pożarnej. W celu ułatwienia działań w takich sytuacjach, zgodnie z § 4 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138), właściciel zarządca lub użytkownik budynku lub placu składowego zobowiązany jest do umieszczenia w widocznych miejscach instrukcji postępowania na wypadek pożaru wraz z wykazem numerów telefonów alarmowych.

Czy właściciel zakładu może wydać wewnętrzne przepisy, które prawo powiadomienia o pożarze straży pożarnej uzależniają od wcześniejszej zgody np. szefa ochrony obiektu?

Nie może wydawać takich przepisów, gdyż zgodnie z zapisem art. 9 ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (DzU z 2002 r. nr 147, poz. 1229 ze zm.) w przypadku zauważenia pożaru lub innego zagrożenia, niezwłoczne powiadomienie o tym fakcie jednostki ochrony przeciwpożarowej lub policji jest obowiązkiem każdego, kto to zagrożenie zauważył, a więc i pracownika zakładu pracy.

Czy w przypadku nie do końca uzasadnionego wezwania straży pożarnej wzywający może być obciążony kosztami interwencji?

Nie, gdyż zgodnie z art. 29 ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (DzU z 2002 r. nr 147, poz. 1229 ze zm.) i art. 19a ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (DzU z 2002 r. nr 147, poz. 1230 ze zm.), koszty funkcjonowania ochrony przeciwpożarowej i PSP pokrywane są z budżetu państwa. Jedynym wyjątkiem jest możliwość pozyskiwania środków finansowych od organizatorów imprez masowych, na zlecenie których wykonywano zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Dlatego wezwanie straży pożarnej w sytuacji gdy zachodziło jakiegokolwiek, choćby najmniej uzasadnione podejrzenie zagrożenia, traktowane jest zawsze jako normalna interwencja.

Jedynie wezwanie noszące znamiona złośliwego i całkowicie niepotrzebnego z mocy prawa staje się wykroczeniem i jako takie podlega karze grzywny lub innym sankcjom wymierzonym przez sądy grodzkie.

Rozwieszane w widocznych miejscach obiektów użyteczności publicznej i innych zakładów pracy instrukcje postępowania na wypadek pożaru nakazują w przypadku wybuchu pożaru przystąpienie do jego gaszenia np. za pomocą gaśnic. Czy istnieje prawny obowiązek podjęcia takiej próby?

Obecnie nie ma takiego obowiązku, choć rzeczywiście istniał do 1991 r. Artykuł 9 obowiązującej obecnie ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (DzU z 2002 r. nr 147, poz. 1229 ze zm.) stanowi jedynie, że w przypadku zauważenia pożaru lub innego miejscowego zagrożenia każdy, kto to zdarzenie zauważy, zobowiązany jest do niezwłocznego zawiadomienia osób znajdujących się w strefie zagrożenia oraz jednostki ochrony przeciwpożarowej bądź policji lub wójta albo sołtysa. Ani cytowana wyżej ustawa, ani inne przepisy przeciwpożarowe nie nakazują osobom niebędącym strażakami lub pracownikami podobnych służb ratowniczych podejmowania takich działań. Dopiero na mocy art. 25 ust. 2 ustawy o ochronie przeciwpożarowej, kierujący działaniem ratowniczym może na pracowników zakładu lub na inne osoby fizyczne nałożyć obowiązek wzięcia bezpośredniego udziału w działaniach ratowniczych.

W jakim zatem celu istnieje obowiązek wyposażania obiektów w gaśnice i wewnętrzne hydranty pożarowe?

Każdy pożar w pierwszej, początkowej fazie rozwoju można łatwo ugasić przez szybką, zdecydowaną interwencję. Nie można tego jednak zrobić tzw. gołymi rękami. Gaśnice i wewnętrzne hydranty pożarowe są najskuteczniejszym i najprostszym w użyciu sprzętem służącym do ugaszenia ognia w tej fazie. Wczesne ugaszenie pożaru znacznie ograniczy straty materialne oraz spowoduje, że nie dojdzie do sytuacji, która może zagrozić bezpieczeństwu przebywających w obiekcie ludzi.

Czy są jakieś przypadki, kiedy bezwzględnie należy podjąć walkę z ogniem jeszcze przed przybyciem straży pożarnej?

Mogą zdarzyć się takie sytuacje, na przykład wtedy, gdy zaniechanie działań ratowniczych może przyczynić się do śmierci człowieka. Przykładem może być pożar w obiekcie, w którym przebywają osoby niepełnosprawne, niemające możliwości wydostania się z zagrożonej strefy o własnych siłach. W takich sytuacjach należy jednak ocenić, czy bardziej właściwe będzie podjęcie nie zawsze skutecznych działań gaśniczych, czy szybkie zorganizowanie skutecznej akcji ewakuacyjnej.

W jaki sposób należy posługiwać się gaśnicami?

Dopuszczone na polski rynek gaśnice charakteryzują się różnymi, sposobami uruchamiania. Dlatego bezpośrednio przed użyciem gaśnicy należy spojrzeć na jej etykietę, gdzie w formie 2–3 krótkich zdań i tyłuż prostych, schematycznych rysunków pokazany jest sposób jej obsługi. Zapoznanie się z tą instrukcją z reguły trwa krócej niż eksperymenty, które dodatkowo mogą spowodować, że gaśnica albo nie zadziała, albo w skrajnych przypadkach wręcz zostanie uszkodzona. Etykieta zawiera też rzucającą się w oczy bardzo ważną informację, mówiącą o tym, czy gaśnicy można bezpiecznie używać do gaszenia urządzeń elektrycznych pod napięciem. Podczas gaszenia pożaru na zewnątrz budynku trzeba zwrócić uwagę na kierunek wiatru, aby nie dostać się niespodziewanie w chmurę dymu lub w obłok wyrzucanego z gaśnicy środka gaśniczego. Najbardziej efektywne jest zgromadzenie kilku gaśnic i jednoczesne natarcie nimi na ogień przez 2–3 ratowników.

Na jaką odległość należy podejść do źródła ognia, aby skutecznie ugasić go za pomocą gaśnicy?

Nie ma potrzeby bardzo bliskiego podchodzenia do źródła ognia, gdyż zasięg rzutu proszku gaśniczego wynosi ok. 2 metrów w przypadku gaśnic samochodowych i 3–4 metrów dla gaśnic większych, 4- i 6- kilogramowych. Podobnie kształtuje się zasięg rzutu środka gaśniczego z gaśnic śniegowych, płynowych i innych agregatów gaśniczych. Podczas uruchamiania gaśnicy należy uważać, żeby strumienia środka gaśniczego przypadkowo nie skierować sobie na twarz lub na twarze innych znajdujących się w zasięgu gaśnicy ludzi.

Jak posługiwać się wewnętrznymi hydrantami pożarowymi?

Istnieją dwa typy wewnętrznych hydrantów pożarowych, różniące się rodzajem umieszczonego w nich węża gaśniczego. Hydranty wyposażone w zwijany w krąg lub składany w harmonijkę płaski, biały, miękki, wąż wymagają przed odkręceniem zaworu całkowitego rozwinięcia i rozprostowania tego węża. Nowsze hydranty wyposażane w pólsztywny nawinięty na dużą szpulę czarny, gumowy wąż o średnicy 25 mm pracują poprawnie bez względu na ilość odwiniętego węża. Każdy wąż zakończony jest tzw. prądownicą, czyli odpowiednim urządzeniem formującym strumień wody. Najprostsze prądownice pozbawione są zaworu odcinającego i umożliwiają podawanie jedynie zwartych prądów wody. Znacznie bardziej wskazane jest wyposażanie hydrantów w prądownice uniwersalne, umożliwiające podawanie prądów zwartych i rozproszonych, mające możliwość zamykania wypływu wody przy odkręconym zaworze. Zasięg rzutu strumienia wody wynosi ok. 3 metrów dla strumieni rozproszonych i 10 metrów dla strumieni zwartych. W niektórych obiektach odkręcenie zaworu w hydrancie wewnętrznym powoduje automatyczne włączenie dodatkowych, zwiększających ciśnienie wody pomp pożarowych. Podczas posługiwania się hydrantem wewnątrz pomieszczeń należy zachować daleko idącą rozwagę i ostrożność, gdyż gaszenie pożaru wodą powoduje powstawanie dużej ilości gorącej pary wodnej, mogącej stanowić poważne zagrożenie dla człowieka nie ubranego w odpowiednią odzież ochronną. Z uwagi na możliwość porażenia prądem hydrantów nie należy używać do czasu odłączenia zasilania elektrycznego w objętej ogniem strefie.

Ratowanie ludzi z zagrożonych obiektów

Czy istnieje obowiązek organizowania ćwiczeń ewakuacyjnych, a jeżeli tak, to jak często należy przeprowadzać takie ćwiczenia i jak się do nich przygotować?

Zgodnie z § 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (DzU nr 121, poz. 1138), począwszy od 25 lipca 2003 r. właściciel lub zarządca obiektu zawierającego strefę pożarową przeznaczoną dla ponad 50 osób, niebędących jej stałymi użytkownikami, powinien co najmniej raz na 2 lata przeprowadzać praktyczne sprawdzenie organizacji oraz warunków ewakuacji ludzi z obiektu. O zamiarze przeprowadzenia ćwiczenia powinien nie później niż na tydzień wcześniej powiadomić właściwego miejscowo komendanta powiatowego (lub miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej. Szczegółowy sposób organizacji takich ćwiczeń oraz zasady ich przebiegu powinna zawierać obowiązująca w obiekcie Instrukcja Bezpieczeństwa Pożarowego. Mimo że przepisy nakazują prowadzenie ćwiczeń nie rzadziej niż raz na 2 lata, praktyka pokazuje, że powinny być one organizowane znacznie częściej.

Dlaczego ewakuacja ludzi z obiektów zaczęła być od pewnego czasu traktowana jako priorytetowe zadanie ratownicze?

W ciągu ostatnich kilkunastu lat diametralnie zmieniło się wyposażenie naszych wnętrz. Powszechne jeszcze niedawno naturalne surowce, z których konstruowano meble, wykonywano boazerie czy szyto zasłony, zostały dziś całkowicie zastąpione przez tworzywa syntetyczne, które w przypadku powstania pożaru wydzielają duże ilości gęstego, czarnego dymu utrudniającego bądź wręcz uniemożliwiającego jakąkolwiek orientację przestrzenną w objętym pożarem obiekcie. W dodatku tworzywa sztuczne paląc się bardzo szybko ulegają termicznemu rozkładowi na palne i jednocześnie silnie toksyczne gazy. Kiedy temperatura w objętym pożarem pomieszczeniu osiągnie odpowiednio wysoką wartość, zgromadzone pod sufitem palne substancje lotne ulegają gwałtownemu samozapaleniu, efektem którego jest wydzielenie ogromnych ilości energii cieplnej powodującej niekontrolowany rozwój pożaru na coraz większej przestrzeni. Badania wykazały, że np. zwykły, w zasadzie niezbyt groźny pożar boksu piwnicznego w 4-piętrowym budynku mieszkalnym niewyposażonym w wydzieloną dymowo klatkę schodową, w ciągu zaledwie 5–7 minut całkowicie zadymia dwie ostatnie kondygnacje ograniczając na nich widoczność poniżej 30 cm. Przebywanie w atmosferze tego dymu bez odpowiednich środków ochrony dróg oddechowych z reguły już po 1–2 minutach powoduje utratę przytomności, a po 3–4 dalszych – śmierć.

Kto może zarządzić ewakuację ludzi z obiektu?

Zgodnie z art. 25 ust. 1 pkt 1 ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (DzU z 2002 r. nr 147, poz. 1229 ze zm.) ewakuację ludzi i mienia może zarządzić kierujący działaniem ratowniczym strażak Państwowej Straży Pożarnej (lub inna osoba upoważniona do kierowania takimi działaniami). Praktyka pokazuje jednak, że w przypadku zagrożenia, którego objawy są bezpośrednio widoczne lub w jakikolwiek inny sposób odczuwalne, ewakuacja rozpoczyna się w sposób całkowicie spontaniczny, nierzadko wręcz chaotyczny. Dlatego najważniejsze jest, aby jak najszybciej przybrała ona zorganizowaną formę i była kierowana przez ludzi obdarzonych silnymi cechami osobowości, nie ulegających emocjom i cieszących się powszechnym autorytetem.

Kiedy zarządzamy ewakuację obiektu i w jaki sposób powinna ona przebiegać?

Ewakuację zarządzamy zawsze, gdy istnieje choćby najmniejsze ryzyko zagrożenia życia lub zdrowia przebywających w obiekcie osób. Ewakuacja powinna przebiegać w sposób sprawny, z zachowaniem całkowitej ciszy i powagi. W sytuacji zagrożenia ogniem, dymem, substancją toksyczną, możliwością zaważenia budynku lub wybuchu gazu z rozszczelnionej instalacji gazowej oraz prawdopodobieństwem działań terrorystycznych, nie należy tracić czasu na wyłączanie komputerów, zamykanie okien, pakowanie akt i tym podobne czynności. Wychodząc z pomieszczenia należy pamiętać o dokładnym zamknięciu drzwi. Pozwoli to na uniknięcie przeciągów mogących spowodować szybsze zadymienie lub wypełnienie niebezpiecznymi substancjami przebiegających wewnątrz budynku dróg ewakuacyjnych.

Jakimi sposobami najlepiej jest ogłaszać ewakuację?

Ewakuację należy ogłaszać wszystkimi dostępnymi w danym obiekcie środkami technicznymi. Osoby najbliższe należy alarmować głosem, pamiętając, aby czynić to spokojnie i w niewywołujący paniki sposób. W obiektach niewyposażonych w instalację sygnalizacyjną, nagłaśniającą lub urządzenia do automatycznego nadawania komunikatów głosowych dobrze jest korzystać z przenośnych urządzeń rozgłoszeniowych tzw. tub. Skuteczną formą jest też rozesłanie na teren obiektu gońców. W tym przypadku należy pamiętać, aby były to osoby ogólnie znane, które nie będą musiały tracić czasu na udowadnianie prawdziwości przekazywanych przez siebie poleceń. W budynkach szkolnych

ewakuację można ogłaszać odpowiednim, wcześniej ustalonym sygnałem dzwonek. Szczególną uwagę zwraca ciąg krótkich, powtarzających się cyklicznie dźwięków dzwonka, nadawanych przez cały czas trwania ewakuacji.

W jaki sposób i kąd należy opuszczać zagrożony budynek?

Zagrożony budynek lub jego strefę pożarową należy opuszczać korzystając z wcześniej ustalonych, wytyczonych i odpowiednio oznakowanych dróg ewakuacyjnych. Drogami tymi są na ogół korytarze i klatki schodowe służące na co dzień do normalnej komunikacji pieszej. Do celów ewakuacji nie wolno stosować dźwigów, wind, osobowych i towarowych (z wyjątkiem specjalnych dźwigów pożarowych), przejść technologicznych, kanałów i pomostów instalacyjnych oraz innych podobnych urządzeń. Jeżeli drogi ewakuacyjne przedzielone są automatycznie zamykającymi się drzwiami pożarowymi lub oddzieleniami przeciwdymowymi, należy zwracać uwagę, aby nie zostały one w trwały sposób zablokowane, na przykład porzuconymi przedmiotami lub ruchomymi elementami wyposażenia obiektu.

Co robić w przypadku, kiedy na skutek odcięcia dróg ewakuacyjnych przez silny, gęsty dym nie możemy wydostać się z budynku, w którym wybuchł pożar?

Jeżeli z uzasadnionych przyczyn nie jest możliwe opuszczenie budynku, np. na skutek silnego zadymienia korytarza lub klatki schodowej, należy schronić się w najbliższym wyposażonym w okno pomieszczeniu (pamiętając, aby odruchowo nie zamknąć się od środka na klucz!), w razie potrzeby uszczelniając szpary w drzwiach zwilżonymi wodą szmatami, zerwanymi z okien zasłonami lub fragmentami odzieży. Jeżeli możliwe jest otwarcie okna, zawsze trzeba skorzystać z tej okazji, aby nie ulec zatruciu toksycznymi i często bezwonnymi gazami pożarowymi mogącymi dostać się do pomieszczenia. Otwarte okno należy też wykorzystać do zasygnalizowania swojej obecności w budynku osobom znajdującym się na zewnątrz. Jeśli natomiast otwarcie lub wybicie okna z różnych względów nie jest możliwe, należy jak najszybciej o swojej sytuacji postarać się poinformować (np. telefonicznie) straż pożarną. Należy też wiedzieć, że w przypadku niepalnej konstrukcji budynku oraz przewidywanej w warunkach aglomeracji miejskiej szybkiej interwencji straży pożarnej wyposażonej w profesjonalny sprzęt i agregaty oddymiające w wielu przypadkach, pozostanie w zamkniętym i wentylowanym lub wyposażonym w okna pomieszczeniu jest znacznie mniej ryzykowne niż próba pokonania kilkunastu metrów silnie zadymionego korytarza lub inne, nierzadko skrajnie desperackie metody ewakuacji. Jeżeli jednak przybyli na miejsce pożaru strażacy nakażą całkowitą ewakuację obiektu, należy się tej decyzji bezwarunkowo podporządkować.